

Multilingual Joan Roís de Corella.

The Relevance of a Fifteenth-Century
Classic of the Crown of Aragon

Joan Roís de Corella Multilingüe.
La importància d'un clàssic
de la Corona d'Aragó del segle XV

ANTONIO CORTIJO OCAÑA & VICENT MARTINES
(Eds.)

SANTA BÀRBARA
PUBLICATIONS OF *eHumanista*

MULTILINGUAL JOAN ROÍS DE CORELLA.

THE RELEVANCE OF A FIFTEENTH-CENTURY CLASSIC OF THE CROWN OF ARAGON

JOAN ROÍS DE CORELLA MULTILINGÜE.

LA IMPORTÀNCIA D'UN CLÀSSIC DE LA CORONA D'ARAGÓ DEL SEGLE XV

Antonio Cortijo Ocaña (UCSB) & Vicent Martines (UA)
(Eds.)

Santa Bárbara
Publications of *eHumanista*
2013

PUBLICATIONS OF

VOLUME 8

Multilingual Joan Roís de Corella.

The Relevance of a Fifteenth-Century Classic of the Crown of Aragon

Joan Roís de Corella Multilingüe.

La importància d'un clàssic de la Corona d'Aragó del segle XV.

Publications of *eHumanista*

Santa Barbara (USA) & México: University of California at Santa Barbara, 2013.

VOLUMES PUBLISHED:

VOLUME 1. Antonio Cortijo Ocaña & Mercedes Durán-Cogan. *Los chuetas y la Inquisición mallorquina. Nuevos documentos* (2011)

VOLUME 2. Anônimo. *Curial e Guelfa*. Primeira tradução para o português Ricardo da Costa. Estudo introductório Antoni Ferrando (2011)

VOLUME 3. Vicent Josep Escartí. *From Renaissance to Renaissance. (Re)creating Valencian Culture (15th-19th c.)* (2012)

VOLUME 4. Adelaida Cortijo Ocaña. *La literatura especular de la EdadMedia: Una imagen de gobierno* (2012)

VOLUME 5. Vicent Josep Escartí. *Days of Wrath* (2012)

VOLUME 6. Antonio Cortijo Ocaña. *Religión y economía. Los chuetas y la Inquisición de Mallorca (II)* (2012)

VOLUME 7. *Specchio o Libro delle donne* di Jaume Roig (2013)

EDITORIAL BOARD

Carlos Alvar Ezquerro
Gregory Andrachuck
Ignacio Arellano
Julia Butinyà
Pedro M. Cátedra García
Adelaida Cortijo Ocaña
Ottavio Di Camillo
Frank Domínguez
Aurora Egido
Paola Elia
Charles B. Faulhaber
Leonardo Funes
Fernando Gómez Redondo
Enrique García Santo-Tomás
Teresa Jiménez Calvente
Jeremy N. H. Lawrance
José Manuel Lucía Mejías
José María Maestre Maestre
Georges Martin
Vicent Martines
Ignacio Navarrete
José Manuel Pedrosa
Sara Poot Herrera
Erin Rebhan
Elena del Río Parra
Nicasio Salvador Miguel
Hernán Sánchez Martínez de Pinillos
Pedro Sánchez-Prieto Borja
Julian Weiss

Multilingual Joan Rois de Corella.

The Relevance of a Fifteenth-Century Classic of the Crown of Aragon

Joan Rois de Corella Multilingüe.

La importància d'un clàssic de la Corona d'Aragó del segle XV.

Antonio Cortijo Ocaña (University of California at Santa Barbara, USA)

& Vicent Martines (University of Alicante, Spain) (Eds.)

Publications of *eHumanista*

Santa Barbara (USA) & México: University of California at Santa Barbara,
2013.

Multilingual Joan Rois de Corella. The Relevance of a Fifteenth-Century Classic of the Crown of Aragon

Joan Rois de Corella Multilingüe. La importància d'un clàssic de la Corona d'Aragó del segle XV. copyright © by *eHumanista* (University of California, Santa Barbara)

For information, please visit *eHumanista*

(www.ehumanista.ucsb.edu)

Editorial design: Oro de la noche Ediciones

First Edition: novembre 2013

ISBN: 978-607-9557-9-6

D.R. University of California, Santa Barbara

D.R. eHumanista

Printed in Mexico

UC-Mexicanistas

FFI2009-13085

FFI2010-09064-E

TRAHEDYA NI CALDESA

Makatwirang trahedya tungkol sa isang kaaya-ayang pangyayari sa akin kasama ng isang binibini

Translated by JEANNIFER ZABALA and ISAAC DONOSO
Universitat d'Alacant

Inaalala ko ang antas ng dulo ng aking karamdaman. Ang pakikibaka kung ito ay nagpapatunay ng aking lumbay na magkatotoo paminsan minsan. At sa kasukdulan nitong karamdaman, na ang pagiging malungkot ay nagbibigay sa akin ng kaliwanagan, at akoy nasisiyahan na ang aking kapighatian ay maipagdiwang magpakailanman. At kung ang karamdaman kong ito ay magdulot sa akin ng kamatayan, hindi ako magaalangang tanggapin ito sa kadahilanan ang pagkawala ng aking buhay ay dumating na. Paano pa ito magiging sanhi o dulot ng sakit para sumulat? Ano pang bahagi ang magiging pangit na paghihinagpis ng kapalaluan? Palayawin ang hangin? Tinig ay dapat na mabasang malinaw na may pagaalinlangan? Bukas na impiyerno, nakakasukang mga masasamang espiritu, muling ibalik ang mga bagay sa unang kalituhan, hayaan silang makita ang kawalang liwanag ng kaparuhasan, dahil ang mundo ay magiging katakot takot, at wala ng kasiyahan pa. Hayaang patuloy na umagos ang mga ilog at batis sa kabundukan, kumukulong karagatan, mga nagpupumiglas na mga isdang yaman, ang pag-upo ng haring araw sa kapatagan, at kailanman sa ating buhay magpapatuloy ang kanyang malagintong buhok, hindi mabilang na humigit kumulang na labing-dalawang buwan ng taon, at tanging isang gabi na lamang darating ang oras. Ngunit bakit gusto ko pa ng mga magagandang malayang salita bilang isang pangit na karahasan na isang simpleng dahilan, at ang nakakatakot na dala nito sa isang kagandadahan na mga imposibleng mga tagapakinig na walang anumang hadlang, mga tenga na nakikinig ng mga salita? Sa isang

bahagi ng mundo kung saan nananatili sa kasalukuyan ang butihing anak na babae ng Agenor, isang matalinhagang pangalan, sa isang probinsiya ng espanya, sa kaharian ng Valencia, at sa mga pader nitong siudad, naganap na mamuno ang isang matapang na Trojan sa kaparehong nilalang, na si Haring Juan, itong isang magandang dilag, na may marikit na kagandahan na nangingimbabaw sa karamihan, na may pagpapala at kaibahan sa lahat na nakakapagpaalis ng katinuan sa iba. Dahil sa pagtitimbang ng mas magandang asal, nakakadulot sa aking ng sobrang kapighatian pagkatapos ng kanyang tungkulin, ang pagod kung isipan ay namamahinga sa kanyang napakagandang kasuotan.

Mahabang kuwento ang magpapanatili ng kahalagahan ng dahilan ng pag-ibig na namamagitan sa ating dalawa na masidhing halimbawa ng kapalaluan ang nalagpasan. Siya ay nagkuwanri sa marikit na dalaga, ang pareho kong nakaraan at ang kasalukuyang mga salita, na kung ano man ang iyong naisin, mabuhay ng may pagpapakumbaba ay nakakapagpababa ng aking kaalaman. Ngunit iyon ay hindi lamang ang tunay kong paraiso sa mundong matapos na maabot ang maliit na lugar bilang pahingahan, ang pagkatok sa pintuan ng bahay, nasabing ang babae ay parang may hinihintay ng mga oras na iyon, na hindi katagalan na gawin sa isang saglit, oo kaya ko, dahil sa maraming pahinga sa buong araw wala na akong lakas mula sa dalawa, mula sa isang mataas at makakatuturang tugtog na naalala. Sa bagong pag-asa, mag isa akong tumayo sa kusina, ang pintuan na hindi niya nakalimutang isara ng may pagiingat. Hindi ko alam kong ito ba ay kulang sa mga bintana sa nasabing bahay, na sa pagaakala ko, higit dalawang oras sa katanghalian, ang pakpak ng gabi ay sasakop na sa kapatagan. Kung si Apollo ay maliwanag na nagkubli ng kanyang mukha, isipin ang di makatarungang bagay sa bahay na ito kung saan naganap ang walang pakundangan na hinayaang mangyari ang krimen.

Ako ay nanatili sa araw na ito, magisa kasama ang karamihan at naliitong diwa. Ang katawan ay mababakas ng masidhing galit na humatong sa higaan, naghihintay sa kawalang pag-asang tanghali, ngunit ang diwa o isip ko ay nauudyok na wag lamang manahimik, ako ay nagpasyang

maglakad-lakad, at sundin ang iba't ibang klase ng aking kalungkutan at mapagpasyang kaisipan. Napako ang aking mga mata sa isang maliit na bintana sa harapang bahagi ng bukas na bahay. Nakita ko ang isang lalaki na tila may hinihintay na tao. Bahagyang paghakbang ang aking ginawa, nagpatuloy, at nagtanung sa akin kung saan ang isang magandang binibini na inaakalang lihim na abala sa kanyang gawain.

Oh, maka-diyos na tagapakinig! Bahagian mo ng iyong habag! Mangusap sa akin, sabihin sa karamihan kung ang sakit ko ay kailanman hindi dumating, at pagmasdan ang tristura ng aking isipan na sa mga oras na iyon ng aking pakikipagtungali, malungkot na isipan, ano kaya ang katapusan na inaasahan na ito ay sadyang magiging masakit. Ngunit bakit huminto ang oras, ipagpaumanhing salita para maging maayos, ito ba ay impossible maging dahilan na lumaki ang tristura ng gayon na lamang? Sa pagtatapos ng isang araw, bilang isang maliit na kabayo ni Phoebus sa likod ng mga bagwis ni Herkules sa bahaging kanluran, ang luhaan kong mga mata ay nagpatunay na Makita ang napakagandang dilag, kung saan ang mga larawan, galaw, salita, pagyakap na may halong masidhing halimbawa ng pagibig ng tunay na pagkaaway, ang nagmamahal ay nagpapakita ng napakagandang hugis; praktikal na galaw at maayos na pagpapakumbaba na siyang nagpahinto sa pagsusulat dahil sa ang katapusan nito ay magbibigay ng kaliwanagan kung paano ang lakas ng aking paglalakbay ay malampasan ang karamihan.

At kung maraming hadlang sa aking kapalaran, ang huling pagalis sa dulo ng aking pandinig ay patungo sa isang estilo ng mga salita...: Bilis sumpa, sa walanghanggang apoy," kailan pa sa isang pangungusap sa mundong ito ang magbubuo ng kanyang huling mga salita. Inukit mula sa tahanan na puno ng pag-ibig, ginawa niya ang binibini na isang napakaganda, sariwa at mapagkumbabang paghihiganti, na nagsasabi lamang na iligtas ang kanyang mga tuhod sa magaspang na lapag, nakapangko sa kanyang napakagandang mukha hindi ang kanilang kawalan. Hinaplos niya ang kanyang likod ng may nakikitang pagmamahal, parito't paroroon pagkatapos, na para bang siya ay unti unti papalayo sa lugar. Sa isang

malamig na tubig mula sa kanyang makulay na mukha at na humantong sa magandang init at naganap ang isang madugong labanan ng Venus, at sa pagpunta sa nasabing presinto, ang malungkot kong mga mata, nagbubukas ng pintuan, nagkukuwanri ng aking masayang mukha, higit pa sa pinapakita niyang tunay na karamdaman, na sadyang masidhing pagpa-paalam ng pag-ibig. Siya, kailanman ay isang napaka bait na tao, katulad na lamang ng isang lily, mga rosas na puti na nahaluan ng isang napaka-dungis na kamay, na ang ang tao na kanyang iniirrog na namahinga na ay isang bagay na delikado na pinakaingatang binibini. Nagtataka kung ang kanyang pagkawala ay magbibigay sa aking ng bagabag, ang bagay na iyon na naglaho, kung hindi man ngayon mas lalong hindi possibleng hindi malinis (oh, Panginoon na walang kamatayan, na siyang namumuno sa mundong ito ng mga nabibilang, natitimbang at nasusukat, mga nilalang na may kanya kanyang anyo, wag mo sanang ipagkait ang iyong kawalang hangganan, ibalik mo ang iyong halaga sa magpagpalang kahoy upang bawiin ang mga pagkakasala!), ang sukdulan ng aking kapighatian, mga matang lapat na sa lupa, nagtapos ako ng may nanginginig na bibig na bumuo ng dalawang talata ng dahilan katulad ng:

Papagalawin nito ang mga malalakas na hangin Tramuntana,
At kasabay ng paghihiwalay ng kalangitan;
Ang apoy ay magiging malamig sa lugar
At sa kailaliman ng mundo makikita ang kalagitnaan
Dugo ay maguukit na animo'y isang buwan
Lahat ng dilim at liwanag ay mawawalang parang bula
Bago pa ang lahat ikaw ay magiging alipin ko;
At ang aking katawan, maninipis na buhok hanggang sa kuko,
Minamasdan ka, handang kumalas ang bawat isa
Nagugulumihan at pilit kumakawala sa libingan
O pagtanggap sa mundo ng kawalan
Magagawa mo kung ano ang hindi mo masabi
Ang sabihin "magkaroon ng kapayaan" ng iyong walang
kabuluhang kaluluwa,

Kung pahihintulutan ng Diyos na masilayan ito ng aking mga mata.

kung totoo man ito, hindi ko sasabihin sa ginang
 hindi ito ang taon ng aking kapanganakan
 na ang pangalan ko ay nakakasuklam
 walang sinuman sa mundo ang may ganitong pangalan,
 ngunit, sadyang mapurol ang pag-iisip ng lahat ng tao,
 hindi nakikita na para bang hangin ang aking pagkatao
 bilang isang kamalian ang naging kong buhay
 at walang bagay sa mundo ang natira sa akin;
 at kung walang natira sa aking katawan,
 maging pagkain sa mga galang hayop sa gubat
 na mabilis na lalamunin ang mga ito
 upang sa lahat ng dako ay maging aking libingan
 upang ang walang hanggang mundo, di makukuha ang aking
 laman,
 o kaya makakamtam kung ang muling pagkabuhay.”

Kilalanin ang estilo ng aking mga salita na nagpapasakit sa larawang ng binibini na ang masidhing niyang nararamdaman ay nakakapagpabagabag sa akin, at sa maraming luha, buntong-hininga at pagluhod, mga tinig, pag-iingat ay hindi possibleng maging paulit-ulit, mga tunog na sabay sabay ang sumunod, na may kasamang kakaibang paggalaw sa kahulugan ng kanyang mga salita:

Malinaw na nakikita ko ang hangganan
 Ang Diyos ay lumikha ng isang makasalanang tao:
 Nakagawa ako ng mga di mabilang na kamalian
 Kung kayat natagpuan ko ang impyerno bilang kaparusahan
 Ang kamatayan ay kasing tamis ng asukal
 Kung ikaw ay nasa iyong mga bisig ng kamatayan.
 Nasa iyo na ang kinuha mo sa aking paghihiganti:
 Kung sa tingin mo na ito ay sapat na, ito’y maglalaho sa iyong mga kamay,

O kung gusto, balutin mo ito ng sako
Ang mundo ay magiging isang pagpapakasakit
Hindi gagawin ng Diyos ang huling katotohanan
Ngunit kung hihintayin mo ang paghihingalo ng aking buhay,
Gagawin ko ito gaya ng ginawa ni Magdalena,
Ang mga paa ko ay huhugasan ng tubig.

Isang kahungkagan ay gawing imposible ang walang katapusan ng mga walang kabuluhang bagay, ang maisusulat ang aking mga daing sa di pagsang-ayon laban sa isipan, pagkatapos na marining ang mga mapagkumbabang tugon na mga salita, sa halaga ng aking buhay, ang isa ay mababawi ang kanyang kamalian. Oh, Paano, mas nanaisin ko pang uminom ng tubig sa ilog ng Letes, upang ang mga alaala ay mawala, magisa sa aking pag-unawa, ang sandaling salita! At ako ay higit na magiging masaya, itong napakagandang binibini sa nagiisang paglisan, ang kanyang butihing pagkatao ay bahagi ng aking sarili, at kulang na larawan at kagustuhan, natuturuang maling pag-ibig, nakatagpo ng pangit at hindi magandang hubog ng katawan, bahagi ng isang nilalang na hindi binigyan ng halaga. Sa napaka imposibleng dibesyon ng kaisipan, lilisan ako mula sa libingan kung saan nakaranas ng sobrang pasakit. Pagtanggap sa panulat, bukas na masamang pahingahan, ito ay maguukit ng sarili kong dugo, upang ang kulay ng tinta ng karamdaman maging kadahilanan.